

**BO'LAJAK MUHANDIS O'QITUVCHILARINI TAYYORLASHDA
SHAXSGA YO'NALTIRILGAN TA'LIM TEXNOLOGIYASI**

DOI: <https://doi.org/10.53885/edinres.2021.32.23.048>

Nazarov Abdulla Abduvaxob o'g'li

Termiz davlat universiteti texnologik ta'lim kafedrası o'qituvchisi.

Majidova Dilnoza Bahramovna
Termiz davlat universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Bu maqolada bo'lajak muhandis o'qituvchilarini tayyorlashda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasi va unga muvofiq ravishda insonparvarlik texnologiyasi, hamkorlik texnologiyasi, erkin tarbiya texnologiyasi va boshqa bir qator texnologiyalar va ularning mazmun, mohiyati haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: ta'lim texnologiyasi, bilish nazariyasi, insonparvarlik texnologiyasi, hamkorlik texnologiyasi, erkin tarbiya texnologiyasi, individuallik tamoyili, sub'ektklik tamoyili, rag'batlantirish-motivatsiyali, faoliyatning reflektiv analizi, operativ – faoliyatli, nazorat – tuzatish, muloqot ko'nikmalarining shakllanishi.

**ИНДИВИДУАЛЬНЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В
ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ИНЖЕНЕРИИ**

Назаров Абдулла Абдувахоб ўғли

*Преподаватель кафедры технологического образования Термезского
государственного университета.*

Мажидова Дильноза Бахрамовна
Преподаватель Термезского государственного университета.

Аннотация: В статье рассматриваются технологии личностного образования в подготовке будущих учителей инженерного дела и, соответственно, гуманитарные технологии, технологии совместной работы, технологии бесплатного обучения и ряд других технологий, их содержание и сущность.

Ключевые слова: образовательные технологии, когнитивная теория, гуманитарные технологии, технология сотрудничества, технология бесплатного обучения, принцип индивидуальности, принцип субъективности, мотивация-мотивация, рефлексивный анализ деятельности, оперативно-деятельностный, контроль-коррекция, формирование коммуникативных навыков.

**INDIVIDUAL EDUCATIONAL TECHNOLOGY IN THE TRAINING OF
FUTURE ENGINEERING TEACHERS**

Nazarov Abdulla Abduvaxob o'g'li

Lecturer at the Department of Technological Education, Termez State University.

Majidova Dilnoza Bahramovna
Lecturer at Termez State University

Abstract: This article discusses the technology of person-centered education in the training of future engineering teachers and, accordingly, humanities technology, collaboration technology, free education technology and a number of other technologies and their content and essence.

Keywords: educational technology, theory of knowledge, humanities technology, collaboration technology, free education technology, individuality principle, subjectivity principle, motivational-motivational, reflexive analysis of activity, operative-activity, control-correction, communication formation of skills.

Oliy ta'lim jarayoni o'zining mazmuni bilan bo'lajak mutaxassisni shakllantirishga qaratilgan vazifani amalga oshiradi. Unga ilmiy yondashuvlar esa ta'lim mazmunini bilim, ko'nikma va malakalar, qarashlar hamda e'tiqodlar, shuningdek, bilish nazariyasi kuchi, amaliy tayyorgarliklar rivojlanishining muayyan darajadagi tizimlarning yig'indisi sifatida izohlaydi.

Ta'lim mazmunining mohiyati turli xil ta'lim texnologiyalar bilan belgilanadi.

Shaxsga qaratilgan texnologiyalar butun ta'lim markaziga shaxsni qo'yadilar, uning tabiiy qobiliyatlarini rivojlantirish, uning rivojlanishi uchun xavfsiz sharoitlar yaratib berishni o'z maqsadi deb biladi. Bu texnologiyalarda shaxs ta'lim tizimining maqsadi bo'lib chiqadi. Bu texnologiyalar uchga bo'linadi:

Insonparvarlik texnologiyasi – boshqalardan insonparvarlik mohiyati, shaxsga yordam berishga yo'naltirilganligi bilan ajralib turadi. Ta'lim beruvchining ta'lim oluvchiga nisbatan hurmat va muhabbat g'oyalari o'lg'a suradi.

1. Hamkorlik texnologiyasi - ta'lim beruvchining ta'lim oluvchilar o'rtasidagi demokratik munosabatlarni ifodalaydi. O'qituvchi va talabalar birgalikda maqsadni, ta'lim mazmunini aniqlaydilar, baholaydilar, hamkorlikda izlanadilar.

2. Erkin tarbiya texnologiyasi – shaxsga uning hayotidagi ma'lum miqdorda mustaqil tanlash uchun sharoit yaratib berishni nazarda tutadi. Shunda shaxs tashqi ta'sir orqali emas, balki ichki tuyg'ulardan kelib chiqqan holda maqsadga intiladi.

Bo'lajak muhandis o'qituvchilarini tayyorlashda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasi asosida o'qitishda talabalarning erkin fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi, mashg'ulotlar davomida fanga nisbatan qiziqishlari o'sadi, bir – birini fikrini hurmat qilish madaniyati shakllanadi.[1]

Muhandis o'qituvchilarini tayyorlashda o'quv jarayonini strukturalashni o'tkazishning mazmunli asosi sifatida shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasi asosiy g'oya bo'ladi.

Ushbu yetakchi g'oyalarni belgilari:

- talaba shaxsining rivojlanishi va rivojlanishining ta'minlanishi, bu talabanning bilish va predmetli faoliyatining individual xususiyatlar natijasida paydo bo'lishida;

- talabanning qobiliyatlariga, uning qiziqishiga, sub'ekt tajribaga asoslanib, har bir talabaga bilishda o'zini amaliyotga tadbiiq etish imkoniyatini ochib berishida;

- O'qitishning vosita va metodlarini, ta'limning mazmunini shunday tanlash kerakki, talaba materialni, uning ko'rinish va shaklini tanlash qobiliyatini ko'rsatishda namoyon bo'ladi.

Ushbu g'oyalardan chiqib ulardan eng muhimlari talabanning shaxsi, uning qiziqishi, qobiliyatlari, bilimdonlik imkoniyatlari va talablari, bilimga munosabati kabi hisoblanadi.

Eng avvalo, o'quv jarayonining shaxsiylashgan yo'nalishi darsda aniqlanadi. Darsning shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasining shaklini tuzishda quyidagi tamoyillar amalga oshiriladi:

- O'zini faollashtirish tamoyili (talabani o'zining qobiliyatlarida faollashtirish);

- Individuallik tamoyili (talaba shaxsi individualligining rivojlanishi);

- Sub'ektlilik tamoyili (o'quv faoliyatini tashkillashtirishning xilma – xil shakl va metodlarini tanlash);

- Talaba tomonidan maqsadli, o'quv mashg'ulot tashkillashtirishning shakl va metodlarini tanlash tamoyili (darsda didaktik materiallarini ishlatish);

- Ijod va muvofiq tamoyili (barcha faoliyatdagi omadga erishish, talaba shaxsining "MEN" – pozitiv konsepsiyasining shakllanishi);

- Ishonish va qo'llab - quvvatlash tamoyili (talabaga ishonish, uning o'zini amaliyotga bo'lgan intilishini qo'llab - quvvatlash).

Ushbu tamoyillar o'qituvchining pedagogik shiori bo'lmog'i kerak. Ularga asoslanib, o'qituvchi pedagogik faoliyatning usullarini tanlaydi.[2]

Muhandis o'qituvchilarini tayyorlashda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasining maqsadi talabalar individualligini rivojlantirish uchun yaratilgan sharoitlardan iborat.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasining vazifasi:

- Sub'ektlilik tajribalarni faollashtirish va rivojlantirish asosida bo'lgan talabanning ilmiy bilimlar tizimining shakllanishi;

- Talabalarga tanlash, o'zini rivojlantirishda erkinlik berish;
- O'zining individual xosligini va o'quv faoliyatining tezligini tanlashda talabalarga yordam berish;
- Talabalarning o'zining fikriga ega bo'lishi;
- Talabalarning «MEN» konsepsiyasini shakllantirishda ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda reflektiv bilimlarini o'zlashtirishda yordam berishdan iboratdir.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasining tashkil etilishi quyidagicha:

- Talabaning individual xususiyatlarini hisobga olib o'qituvchi va talabaning orasida bo'lgan o'zaro aloqani o'rnatilishi;
- Talabalarning sub'ektiv tajribasini rivojlanishida shakl va metodlarning qo'llanilishi;
- Talabaning vazifani bajarishning turlari, shakllarni tanlashga yordam berayotgan didaktik materialni ishlatilishi;
- Muvofiq atmosferani yaratilishi;
- Pedagogik qo'llab - quvvatlashning usullaridan foydalanilishi;
- Dialog asosida bo'lgan muloqot shakllarini tanlanilishi;
- Faoliyatning reflektiv analizining har xil usullaridan samarali foydalanilishi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasida pedagogning roli o'zgaradi. O'qituvchi nafaqat bilimlarni yetkazuvchi sifatida, balki ta'lim oluvchining o'quv faoliyatini tashkillashtiruvchi va koordinatori sifatida bo'ladi.

Demak, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasining xususiyatlari quyidagilardan iborat:

maqsadli:

- dolzarb rivojlanish zonasiga munosibligi;
- yaqin rivojlanish zonasiga munosibligi;
- rag'batlantirish-motivatsiyali;
- faoliyatni bajarishda xilma – xil usullarni rag'batlantirish;
- faoliyat usullarining tahlili;
- pedagogik qo'llab-quvvatlash;
- operativ – faoliyatli;
- o'rganilayotgan mavzuga nisbatan bo'lgan sub'ektiv tajribani aniqlash;
- talabalarning orasida tajriba almashish;
- didaktik usullarni qo'llash;
- bilim sub'ekti tajribasining rivojlanishi;
- ijodiy tajribaning rivojlanishi;
- muloqot ko'nikmalarining shakllanishi;
- shaxsiy imkoniyatlarni tadbiiq etish qobiliyatining shakllanishi;
- didaktik materialining tanlash erkinligi(talabaning);
- nazorat – tuzatish:
- material murakkablik darajasini talaba tomonidan tanlash;
- bilimlarni o'zlashtirish daraja va sifatining tizimli, o'z vaqtida aniqlash;
- o'qituvchi bahosining va talabaning o'zini baholashning bir – biriga to'g'ri kelishi;
- refleksiv:
- qilingan ishni baholash;
- xususiy rivojlanish kelajagini aniqlash;
- shaxsiy tajribani boyitish.[3]

Ma'lumki, shunday komponentlarning kombinatsiyalari ko'p, ularning alohida biri samarali deb bilish qiyin. Bizning fikrimizcha, muhandis o'qituvchilarini tayyorlashda barcha vaziyatlarni o'rganishda aniq kombinatsiyalarni emas, ularni yaratishning samarali usullarini o'rganish kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Avliyoqulov N.H. O'qitishning modul tizimi va pedagogik texnologiyasi amaliy asoslari. B.: BOO va YESTI, 2001.- 100 b.
2. Azizxo'jaeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. T: Nizomiy nomidagi TDPU, 2003.- 174 b.
3. Danilova V.I. Didakticheskoe strukturovanie protsessa obucheniya studentov v pedagogicheskom VUZe: Dis. ... kand. ped. nauk. – Perm': PGPU, 2003. – 139 b.